AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
LƏNKƏRAN DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

«Təsdiq edirəm»
Tədris məsələləri
üzrə prorektor v.i.e.
_______ dos. Zaur Məmmədov
"12" 05 2025-ci il

FƏNN SİLLABUSU

İxtisas: 050116 Tarix müəllimliyi A/B
Fakültə: Tarix coğrafiya və incəsənət
Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

I. Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: S/I Numizmatika (Təhsil Nazirliyinin 22.06.2009-cu il tarixli 748 nömrəli əmri ilə qrif verilmişdir.)
Kodu: IPFS-B03
Tədris ili: III (2025-2026) V semestr
Tədris yükü: Cəmi 210 saat. Auditoriya saatı-75 saat; (45 saat mühazirə, 30 saat seminar)
Təhsilalma forması: Əyani
Tədris dili: Azərbaycan dili
AKTS üzrə kredit sayı: 7 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı , elmi dərəcəsi : dos.Cəfərov Mayis Vəlimmməd oğlu
Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, H.Abdullayev 22
Məsləhət günləri və saatı: III-IV günlər saat 12^{00}-13^{00}
E-mail ünvanı: mayis1966@mail.ru

III. Tövsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

1. Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin inciləri. Baş redaktor: N.Vəlixanlı. Bakı: CBS Polygraphic Production, 2010, 256 s.
2. Pirquliyeva Q.Ə., Cəfərov M.V., Numizmatika. (e.ə. VII əsrdən - XIX əsrin I rübünə qədər). Ali məktəblər üçün dərs vəsaiti. Bakı-2024. Füyuzat. Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi Bakı Dövlət Universitetinin 10.01.2024-cü il tarixli 3-29-45/3-1R-06/2024 saylı əmrinə əsasən nəşr hüququ (qrif) verilmişdir. 272 s. (600 000 işarə)
3. Rəcəbli Ə.M. Azərbaycan sikkələri (Azərbaycan, rus və ingilis dillərində,kitab-albom). Bakı: Xalq Bank, 2012, 357 s.
4. Rəcəbli Ə.M. Sikkə və dövlətçilik. Red.: akademik Nailə Vəlixanlı. Bakı: Ziya, 2017, 260 s.
5. Rəcəbli Ə.M. Монетное дело азербайджанского государства Сефевидов. Bakı: Ziya, 2014, 231 s.
6. Rəcəbli Ə.M. Şirvanşahlar dövlətində sikkə zərbi (Azərbaycan, rus və ingilis dillərində) kitab-albom. Bakı: Elm və təhsil, 2015, 240 s.
7. Rəcəbli Ə.M. Qafqaz pulları (Azərbaycan, rus, ingilis dillərində) kitab-albom. Bakı: Elm, 2016, 337s.
8. Пиркулиева Г., Медные монеты Азербайджана. Баку: МВМ, 2007, 96 с.
9. Пиркулиева Г.А Денежное обращение и метрология монет Азербайджана в конце XIV-начале XV в, Баку: Агрыдаг, 2001, 120 с.
10. Раджабли А.М., Монетное дело Азербайджанского Государства Сефевидов. Баку, «Зия», 2014, 232 с.
11. Расулова М.М., Торгово-экономические и культурные связи Кавказской Албании с античным и эллинистическим миром: IV век до н.э. - III век н.э. Баку: Мутарджим, 2008, 228 с.
12. Сейфеддини М.А., Э.М.Алиев. Нумизматика Азербайджана. т.II. Баку: Элм, 1997, 226 с.
13. Сейфеддини М.А., Гулиев А.А., Нумизматика Азербайджана. Т. III. Баку: Элм, 2002, 340 с.
14. Сейфеддини М. Монетное дело и денежное обращение в Азербайджане XII-XV вв. Баку: Элм, 1978, 265 с.
15. Сейфеддини М.А., Монетное дело и денежное обращение в Азербайджане XIV-XV вв. II книга Баку: Элм, 1981, 227 с.
16. Сейфеддини М.А., Байрамов Р.Ф., Денежное обращение и монетное дело в Азербайджане XVI-XIX век. V том. Баку: Элм, 2001, 178 с.
17. Фенглер Х., Словарь нумизмата. (Пер. с нем. Х Фенглер, Г. Гирой, В. Унгер) М.: Радио и связь, 1993, 408 с.
18. Oğuz Tekin. Antik numizmatika və Anadolu. İstanbul, Arxeoloji və sanat yayınları, 1992, s.173.

CamScanner ilə skan edilib

19. Duygu Özlem Yalçin. Roma eyalet sikkeleri ve Roma döneminde ekonomisindeki yeri. Ankara, 2008. s.144.
20. Zeliha Demirel Gökalp. Yalvaç müzesi Bizans sikkeleri. Ankara, 2009. s.215.
21. Лучинский М.Ф., "Деньги на Руси 9-12 вв.", Казань, 1958, с.178.

IV Prerekvizitlər: Numizmatika fənninin tədrisi üçün tələbələrə öncədən Arxeologiya fənninin tədrisinə olunmasına zərurət vardır.

V Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta digər fənnin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: Numizmatika elmi sikkələr, onların zərb tarixi, istifadə edilmə müddəti, nominal və həqiqi dəyərlərini öyrənir. Numizmatika tarixin araşdırılmasında yardımçı vasitə rolunu oynayan və qədim metal pulları, həmçinin medal və nişanları öyrənən sahədir. Akademik nəşrlərdən öyrənmək, eyni zamanda ayrı-ayrı mövzulara aid monoqrafiyalar və yeni elmi araşdırmalara əsaslanaraq tarixi dövr, hadisə, proses və təzahürlərin öyrənilməsində numizmatik biliklərin rolunu qiymətləndirir.

VII Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçirilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
-9 bal-tələbə keçirilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açа bilir.
-8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
-7 bal- tələbə keçirilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandıra bilmir
-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
-5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandıra bilmir;
1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması:

Tələbə Universitetin daxili nizam – intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görüləcək.

X.Təqvim-mövzu planı: 45 saat mühazirə, 30 saat seminar

№	Keçirilən mühazirə və seminar mövzuları	Müh.	Sem.
1.	**Mövzu: NUMİZMATİKA FƏNNİNİN MƏQSƏD VƏ VƏZİFƏLƏRİ, TƏDQİQ HƏDƏFLƏRİ.** **Plan:** 1.Numizmatika elminin tarixşünaslığı, yazılı və digər narrativ qaynaqları. 2.Pul və sikkə anlayışları. 3.Əmtəə mübadiləsi. Dəyər nəzəriyyəsi. **Ədəbiyyat və mənbə:** (2, s.8-16; 3, s.21-28; 18)	2	2

CamScanner ilə skan edilib

2.	**Mövzu: PULUN XÜSUSİ FORMASI-SİKKƏNİN ZƏRBİ, PUL-SİKKƏ SİSTEMLƏRİ** **Plan:** 1.Sikkənin istehsal üsulları, sikkə materialları. 2.Sikkə zərb tarixi haqqında. 3.Monometallist və bimetallist çəki-sikkə sistemləri. **Ədəbiyyat və mənbə:** (2, 13-16; 18, s.41; 18)	2	
3.	**Mövzu: KİÇİK ASİYANIN SİKKƏLƏRİ. QƏDİM YUNAN PULLARI** **Plan:** 1.Dünyanın ilk sikkələri-Lidiyanın elektra pulları. 2.Qədim Yunanıstanın sikkə sistemləri və emblemlərinin izahı. 3.Makedoniyalı İskəndərin pul-sikkə sistemi. 4.Ellinist mədəni mühiti və ellinist periferiyasında sikkə zərbi. **Ədəbiyyat və mənbə** (2, 28-33; 19, s.13-48)	2	2
4.	**Mövzu: ANTİK ÇƏKİ - SİKKƏ SİSTMELƏRİ** **Plan:** 1.Qızıla əsaslanan pul sistemləri. a) Fokey sistemi. b) Fars pul sistemi. 2.Gümüşə əsaslanan pul sistemləri. a) Egin pul sistemi. b) Attika pul sistemi. c) Evbey pul sistemi. d) Korinf pul sistemi. 3.Misə əsaslanan pul sistemi. Roma pul sistemi. **Ədəbiyyat və mənbə** (2, 17-18; 18, s. 106 - 117; 18)	2	
5.	**Mövzu: ROMA İMPERİYASINDA SİKKƏ ZƏRBİ VƏ PUL DÖVRİYYƏSİ** **Plan:** 1.Roma Respublikasında əmtəə-pul, çəki, metal sikkə (mis, gümüş, qızıl) sistemləri. 2. Roma Respublikasında sikkə hüququ, pul sikkə, islahatları. 3.Əsas sikkə nominalları (as, deniary, sesterisy və b.). Sikkə tipləri. Sikkə materialları. 4.Çəki-sikkə sistemləri (əsas sikkə nominalları-aureus, sistersiy, dipondiy, antoninian), pul sikkə islahatları. **Ədəbiyyat və mənbə** (20, s.5-25; 19, 49-55; 18)	2	2
6.	**Mövzu: AVROPA APARICI DÖVLƏTLƏRİNİN PUL SİSTEMLƏRİ** **Plan:** 1.Bizans pul sikkə sistemi 2.Böyük Karlın pul sikkə sistemi. 2.Qərbi Avropa şəhərlərinin (Benedikt, Genuya, Florensiya) qızıl (dukat, genovina, florin) və gümüş (taler) sikkələri. **Ədəbiyyat və mənbə** (22, 7-18; 6, 7, 12; 18)	2	
7.	**Mövzu: RUSİYA PUL-SİKKƏ SİSTEMİ** **PLAN:** 1.Kiyev knyazlığında sikkə zərbi (X-XI). 2.Rusiya pul dövriyyəsində "sikkəsizlik" dönəmi (XII-XIV); 3.Moskva rublu=200 denqa. 4.Novoqord kopeykası. 1534 -cü il pul islahatı və "Mis üsyanı". 5. I Pyotrun pul sikkə islahatı. **Ədəbiyyat və mənbə** (23, 109-148; 18)	2	2
8.	**Mövzu: ŞƏRQ ÖLKƏLƏRİNDƏ ANTİK VƏ ORTA ƏSRLƏRDƏ SİKKƏ VƏ PUL İŞİ. ÇİNİN NUMİZMATİKASI** **Plan:** 1.Şərqin sikkə sisteminin yaranması və inkişafının qısa tarixi. 2.Çin sikkələrin yaradıldığı ilk mədəniyyət kimi. 3.Çində pul islahatları və onların nəticələri. 4.Van Minin adından buraxılan sikkələrin özəllikləri. **Ədəbiyyat və mənbə** (23, 109-148; 18)	2	2
9.	**Mövzu: OSMANLI DÖVLƏTİNİN SİKKƏ SİSTEMİ** **Plan:** 1.Klassik türk numizmatikası Osmanlı imperiyasının sikkə sistemində. 2.İmperiyanın tarixin əsas numizmatik dönəmlərinin xüsusiyyətləri. 3.Osmanlı hökmdarlarının tuğraları məsələsi.	2	2

CamScanner ilə skan edilib

	Ədəbiyyat və mənbə (23, 109-148; 18)		
10.	**Mövzu: MƏRKƏZİ ASİYA VƏ XƏZƏR DÖVLƏTİNİN NUMİZMATİKASI** **Plan:** 1.Mərkəzi Asiyanın antik və erkən orta əsrlər türk dövlətlərinin numizmatik materiallarının özəllikləri. 2.Qədim türk soqd və xarəzm əlifbası numizmatikada. Xəzər dövlətinin dəqiq tarixinin sikkələrdə təzahürü. 3.İslam və iudaizm xəzərlərin sikkə sistemində. Xəzərlərin türk olduqlarını sübut edən tamqa işarəsi və türk runi əlifbası sikkələrdə. **Ədəbiyyat və mənbə** (23, 109-148; 18)	2	
11.	**Mövzu: QAFQAZ NUMİZMATİKASI: GÜRCÜSTAN VƏ ERMƏNİSTAN** **Plan:** 1.Qafqazda ən qədim sikkələrin - kolxidkaların yaradılması problemi və gürcü xalqının tarixi ilə bağlı bəzi müddəaların izahı. 2.Gürcü əlifbasının şriftləri və sikkələr. 3.XIX əsrdə ruslar tərəfindən Qafqazda yaradılan Ermənistanın dövlətçilik tarixinin olmamasının numizmatrik materiallarla təsdiqi məsələsi. **Ədəbiyyat və mənbə** (23, 109-148; 18)	2	2
12.	**Mövzu: AZƏRBAYCAN DÖVLƏTÇİLİYİ VƏ SİKKƏÇİLİK.** **Plan:** 1.Azərbaycanda ilkin əmtəə pullar. 2.Azərbaycan ellinist mədəniyyəti dairəsində. 3.Azərbaycan monetar pul dövriyyəsi və sikkə zərbi. 4.Azərbaycanda antik sikkə tapıntıları. **Ədəbiyyat və mənbə** (4, s.75-89, 6, 14, 12)	2	2
13.	**Mövzu: AZƏRBAYCAN SASANİ İMPERİYASININ PUL DÖVRİYYƏSİ SFERASINDA.** **Plan:** 1.Sasani-Azərbaycan zərbxanaları. 2.Azərbaycanda tapılan sasani və sasani-bizans sikkə dəfinələrinin hərbi-siyasi, iqtisadi-ideoloji mahiyyəti. 4.Sasani-Azərbaycan zərbxanaları. **Ədəbiyyat və mənbə** (2, 14-20; 2.s.30-39; 3, s. 69-78)	2	2
14.	**Mövzu: AZƏRBAYCAN ƏRƏB XİLAFƏTİNİN PUL DÖVRİYYƏSİ SFERASINDA.** **Plan:** 1.Ərəb Xilafətində monetar pul dövriyyəsinin özəllikləri. 2.Əbdülməlikin pul-sikkə islahatı. 3.Ərəb-Azərbaycan zərbxanaları. **Ədəbiyyat və mənbə** (2, 14-20; 2.s.30-39; 3, s. 69-78)	2	
15.	**Mövzu: AZƏRBAYCAN FEODAL DÖVLƏTLƏRİNDƏ SİKKƏ ZƏRBİ VƏ PUL DÖVRİYYƏSİ (IX-XI YÜZİLLİKLƏR)** **Plan:** 1.Şirvanşahlar-Məzyədilər sülalə zərbinin icrası. Şirvan-Arran, Bərdə, Ərməniyyə Cənzə, Əl-Yəəzidiyyə, Əl-Bab zərbxanaları. 2.Afşin Məhəmməd b.Əbu-Sacınqızıl dinar və gümüş dirhəmləri. 3.Salari dövləti və Şirvanda fəaliyyət göstərən Salari zərbxanaları. 4.Rəvvadilər dövlətində Əbülhücanın sikkə hüququnun həyata keçirilməsi. 5.Məhəmməd b. Şəddadın Cənzə və Bərdə zərbi. **Ədəbiyyat və mənbə** (2, 20-29; 33-37; 3, s.111-129)	2	2
16.	**Mövzu: GÜMÜŞ BÖHRANI" VƏ AZƏRBAYCAN ATABƏYLƏRİ DÖVLƏTLƏRİNİN PUL-SİKKƏ SİSTEMİ.** **Plan:** 1.Gümüş böhranının mərhələləri. Dirhəmin vəzn və əyarının: 1) Aşağı əyarlı gümüş dirhəm zərbi. 2) Gümüş suyuna tutulmuş "gümüş" dirhəm. 3) Mis "dirhəm". 2.Şəmsəddin və Məhəmməd Cahan Pəhləvanın gümüş suyuna salınmış mis sikkə emissiyaları. 3.Atabəy Məhəmmədin müstəqil mis sikkə-dirhəm emissiyası. Atabəy Qızıl Arslan – III Toğrul mücadiləsi və atabəyin zəfər-fərəc fels sikkə emissiyası.	2	2

CamScanner ilə skan edilib

	4.Əbubəkrin gümüş suyuna tutulmuş mis dirhəmləri. 5.Azərbaycan atabəylərinin vassalları və mis sikkə zərbi hüququnun həyata keçirilməsi. **Ədəbiyyat və mənbə** (2, 35-37, 3.s.131-152; 1,4,7, 8; 14)		
17.	**Mövzu: MONQOL SİKKƏ HÜQUQUNUN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ. ELXANİLƏR DÖVLƏTİ VƏ AZƏRBAYCANDA MƏSKUKAT İŞİ.** **Plan:** 1."Gümüş böranı"nın sonuclanması. Azərbacan şəhərlərində (Gəncə, Naxçıvan, Təbriz) türk dilli ("Ulu monqol ulus bəy") və atlı təsvirli adsız gümüş dirhəm emissiyası. 2.Elxanilərin bilinqva (ərəb-Uyqur dillərində) yazılı gümüş dirhəmləri. Keyxatunun pul islahatı-çao kağız pul emissiyası. Qazan xan Mahmudun pul-sikkə islahatının fiskal (dövlət divanı xeyrinə) mahiyyəti. 3.Yeni pul-sikkə sistemi və mis sikkə zərbi hüququnun dövlətə mənsubiyyəti. Dinar qızıl sikkə vahidinin transformasiyası və gümüş dinar nominalının təsisi. **Ədəbiyyat və mənbə** (2, 35-37, 3.s.131-152; 1,4,7, 8; 14)	2	2
18.	**Mövzu: XIV-XV ƏSRLƏRDƏ AZƏRBAYCANDA SİKKƏ ZƏRBİ VƏ PUL DÖVRİYYƏSİ.** **Plan:** 1.Azərbaycanda "işğal" zərbi və pul dövriyyəsi (XIII-XIV yüzilliklər). Fars müzəffəriləri. (Şah Şüca). Qıpçaq xanlar (Cani bəy, Verdi bəy, Toxtamış). Teymurilərin (Teymur, Şahrux) 2.Qaraqoyunlu və Ağqoyunlu dövlətlərində sikkə zərbi və əmtəə pul münasibətləri. **Ədəbiyyat və mənbə** (2, 37-39; 33-39; 3. s.160-233, 9, 15, 16, 17)	4	2
19.	**Mövzu: SƏFƏVİLƏR DÖVLƏTİNDƏ MƏSKUKAT İŞİ** **Plan:** 1.Şərur savaşı və I İsmailin sikkə və xütbə hüquqlarının həyata keçirilməsi. Səfəvi zərbxanaları. 2.I Təhmasibin sikkə islahatları. II İsmayılın pul sikkə tipologiyası və Məhəmməd Xudabəndə. 3. I Abbasın pul-sikkə islahatı. I Hüseynin pul-sikkə islahatı. 4.Son Səfəvi şahları sikkə hüququnun bərpası (II Təhmasib, III Abbas). **Ədəbiyyat və mənbə** (2, 37-39; 33-39; 3. s.160-233, 9, 15, 16, 17)	2	2
20.	**Mövzu: ƏFŞAR İMPERİYASININ PUL-SİKKƏ SİSTEMİ** **Plan:** 1.Əfşar imperiyasına aid sikkələrin atributikası. 2.Əli Qulu xanın (1747-1748) sikkələri. İbrahim şahın sikkələri. Şahruh şahın sikkələri. 3."Nadiri" və "rupiya" sikkə vahidləri Azərbaycan pul dövriyyəsində. **Ədəbiyyat və mənbə** (2, 40-46; 3, 239-263)	2	
21.	**Mövzu: AZƏRBAYCAN XANLIQLARINDA SİKKƏ ZƏRBİ, PUL DÖVRİYYƏSİ** **Plan:** 1.Əfşar pul-sikkə sistemi. 2.Azərbaycan xanlıqlarının adsız gümüş sikkə (abbasi şahi) və muxtar mis şəhər zərbi. 3.Azərbaycan pul dövriyyəsində işlədilən xarici ölkə (İran, Rusiya Hindistan və s.) sikkələri. 4.Azərbaycan Rusiya pul dövriyyəsi sferasında. **Ədəbiyyat və mənbə** (2, 40-46; 3, 239-263)	3	2

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

S/F Numizmatikanı fənnini tədrisi ilə uyğun dövlətlərin pul təsərrüfatı və əmtəə-pul münasibətlərinin çeşidli məsələlərinin (çəki, pul-sikkə sistemlərinin strukturunu, sikkə metallarının qarşılıqlı rasio və paritet münasibətlərini, zərbxanaların fəaliyyətini və s.) araşdırılmasını və yazılı qaynaqlarla müqayisəli şəkildə öyrənilməsi dahada asanlaşır. S/F Numizmatikanı fənnini tədrisi prosesində sikkə dəfinələrinin tərkibi, topoqrafik özəlliklərinin təhlilinin köməyi ilə ölkəmiziin daxili və xarici ticarətini, mədəni-siyasi, diplomatik münasibətlərini numizmatik faktlar əsasında təyin etməyi və elektpon formada təqdimatını həyata keçirilməlidir.

CamScanner ilə skan edilib

II. Fənn üzrə təlimin nəticələri:
- Dövlətlərin pul təsərrüfatı və əmtəə-pul münasibətləri (çəki, pul-sikkə sistemlərinin strukturunu, sikkə metallarının qarşılıqlı rasio və paritet münasibətlərini, zərbxanaların fəaliyyətini və s.) araşdırılacaq;
- Sikkəçilik tarixi yazılı qaynaqlarla müqayisəli şəkildə öyrəniləcək;
- Numizmatik tapıntıların o sıradan, sikkə dəfinələrinin tərkibi, topoqrafik özəllikləri təhlil olunacaq;
- Numizmatik materialların köməyi ilə ölkəmizin daxili və xarici ticarətini, mədəni-siyasi, diplomatik münasibətləri aydınlaşdırılacaq;
- Sikkələri atribusiyasını bacarmaq və elektpon formada təqdimatını hazırlanacaq;

III. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

IV: Kollekvium sualları:

I Kollekvium sualları:

1. Numizmatika elminin tarixşünaslığı, yazılı və digər narrativ qaynaqları.
2. Pul və sikkə anlayışları.
3. Əmtəə mübadiləsi. Dəyər nəzəriyyəsi.
4. Sikkənin istehsal üsulları, sikkə materialları.
5. Sikkə zərb tarixi haqqında.
6. Monometallist və bimetallist çəki-sikkə sistemləri.
7. Dünyanın ilk sikkələri-Lidiyanın elektra pulları.
8. Qədim Yunanıstanın sikkə sistemləri və emblemlərinin izahı
9. Makedoniyalı İskəndərin pul-sikkə sistemi.
10. Ellinist mədəni mühiti və ellinist periferiyasında sikkə zərbi.
11. Qızıla əsaslanan pul sistemləri. a) Fokey sistemi. b) Fars pul sistemi.
12. Gümüşə əsaslanan pul sistemləri. a) Egin pul sistemi. b) Attika pul sistemi. c) Evbey pul sistemi. d) Korinf pul sistemi.
13. Roma Respublikasında əmtəə-pul, çəki, metal sikkə (mis, gümüş, qızıl) sistemləri.
14. Roma Respublikasında sikkə hüququ, pul sikkə, islahatları.
15. Əsas sikkə nominalları (as, deniary, sesterisy və b.). Sikkə tipləri. Sikkə materialları. Ğ

II Kollekvium sualları:

1. Çəki-sikkə sistemləri (əsas sikkə nominalları-aureus, sistersiy, dipondiy, antoninian), pul sikkə islahatları.
2. Bizans pul sikkə sistemi
3. Qərbi Avropa şəhərlərinin (Benedikt, Genuya, Florensiya) qızıl (dukat, genovina, florin) və gümüş (taler) sikkələri.
4. Kiyev knyazlığında sikkə zərbi (X-XI).
5. Rusiya pul dövriyyəsində "sikkəsizlik" dönəmi (XII-XIV); Moskva rublu=200 denqa. Novoqord kopeykası.
6. Şərqin sikkə sisteminin yaranması və inkişafının qısa tarixi.
7. Klassik türk numizmatikası Osmanlı imperiyasının sikkə sistemində.
8. Mərkəzi Asiyanın antik və erkən orta əsrlər türk dövlətlərinin numizmatik materiallarının özəllikləri.
9. Azərbaycanda ilkin əmtəə pullar.
10. Azərbaycan ellinist mədəniyyəti dairəsində.
11. Azərbaycan monetar pul dövriyyəsi və sikkə zərbi. Antik sikkə tapıntıları.
12. Sasani-Azərbaycan zərbxanaları.
13. Azərbaycanda tapılan sasani və sasani-bizans sikkə dəfinələrinin hərbi-siyasi, iqtisadi-ideoloji mahiyyəti.
14. Ərəb Xilafətində monetar pul dövriyyəsinin özəllikləri.
15. Əbdülməlikin pul-sikkə islahatı. Ərəb-Azərbaycan zərbxanaları.

XV. İmtahan sualları:

1. Pul və sikkə anlayışları
2. Sikkənin istehsal üsulları, sikkə materialları
3. Sikkə zərb tarixi haqqında. Sikkə zərb texnikası
4. Monometallist və bimetallist çəki-sikkə sistemləri
5. Pul-sikkə sistemləri
6. Makedoniyalı İskəndərin sikkə sistemi
7. Yunan şəhərlərində əmtəə-pul münasibətlərinin vüsət tapması
8. Roma Respublikasında pul sikkə, islahatları
9. Bizans pul sikkə sistemi
10. Böyük Karlın pul sikkə sistemi
11. Kiyev knyazlığında sikkə zərbi (X-XI)

CamScanner ilə skan edilib

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Dövlətlərin pul təsərrüfatı və əmtəə-pul münasibətləri (çəki, pul-sikkə sistemlərinin strukturunu, sikkə metallarının qarşılıqlı rasio və paritet münasibətlərini, zərbxanaların fəaliyyətini və s.) araşdırılacaq;
- Sikkəçilik tarixi yazılı qaynaqlarla müqayisəli şəkildə öyrəniləcək;
- Numizmatik tapıntıların o sıradan, sikkə dəfinələrinin tərkibi, topoqrafik özəllikləri təhlil olunacaq;
- Numizmatik materialların köməyi ilə ölkəmizin daxili və xarici ticarətini, mədəni-siyasi, diplomatik münasibətləri aydınlaşdırılacaq;
- Sikkələri atribusiyasını bacarmaq və elektpon formada təqdimatını hazırlanacaq;

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollekvium sualları:

I Kollekvium sualları:

1. Numizmatika elminin tarixşünaslığı, yazılı və digər narrativ qaynaqları.
2. Pul və sikkə anlayışları.
3. Əmtəə mübadiləsi. Dəyər nəzəriyyəsi.
4. Sikkənin istehsal üsulları, sikkə materialları.
5. Sikkə zərb tarixi haqqında.
6. Monometallist və bimetallist çəki-sikkə sistemləri.
7. Dünyanın ilk sikkələri-Lidiyanın elektra pulları.
8. Qədim Yunanıstanın sikkə sistemləri və emblemlərinin izahı
9. Makedoniyalı İskəndərin pul-sikkə sistemi.
10. Ellinist mədəni mühiti və ellinist periferiyasında sikkə zərbi.
11. Qızıla əsaslanan pul sistemləri. a) Fokey sistemi. b) Fars pul sistemi.
12. Gümüşə əsaslanan pul sistemləri. a) Egin pul sistemi. b) Attika pul sistemi. c) Evbey pul sistemi. d) Korinf pul sistemi.
13. Roma Respublikasında əmtəə-pul, çəki, metal sikkə (mis, gümüş, qızıl) sistemləri.
14. Roma Respublikasında sikkə hüququ, pul sikkə, islahatları.
15. Əsas sikkə nominalları (as, deniary, sesterisy və b.). Sikkə tipləri. Sikkə materialları. Ğ

II Kollekvium sualları:

1. Çəki-sikkə sistemləri (əsas sikkə nominalları-aureus, sistersiy, dipondiy, antoninian), pul sikkə islahatları.
2. Bizans pul sikkə sistemi
3. Qərbi Avropa şəhərlərinin (Benedikt, Genuya, Florensiya) qızıl (dukat, genovina, florin) və gümüş (taler) sikkələri.
4. Kiyev knyazlığında sikkə zərbi (X-XI).
5. Rusiya pul dövriyyəsində "sikkəsizlik" dönəmi (XII-XIV); Moskva rublu=200 denqa. Novoqord kopeykası.
6. Şərqin sikkə sisteminin yaranması və inkişafının qısa tarixi.
7. Klassik türk numizmatikası Osmanlı İmperiyasının sikkə sistemində.
8. Mərkəzi Asiyanın antik və erkən orta əsrlər türk dövlətlərinin numizmatik materiallarının özəllikləri.
9. Azərbaycanda ilkin əmtəə pullar.
10. Azərbaycan ellinist mədəniyyəti dairəsində.
11. Azərbaycan monetar pul dövriyyəsi və sikkə zərbi. Antik sikkə tapıntıları.
12. Sasani-Azərbaycan zərbxanaları.
13. Azərbaycanda tapılan sasani və sasani-bizans sikkə dəfinələrinin hərbi-siyasi, iqtisadi-ideoloji mahiyyəti.
14. Ərəb Xilafətində monetar pul dövriyyəsinin özəllikləri.
15. Əbdülməlikin pul-sikkə islahatı. Ərəb-Azərbaycan zərbxanaları.

XV. İmtahan sualları:

1. Pul və sikkə anlayışları
2. Sikkənin istehsal üsulları, sikkə materialları
3. Sikkə zərb tarixi haqqında. Sikkə zərb texnikası
4. Monometallist və bimetallist çəki-sikkə sistemləri
5. Pul-sikkə sistemləri
6. Makedoniyalı İskəndərin sikkə sistemi
7. Yunan şəhərlərində əmtəə-pul münasibətlərinin vüsət tapması
8. Roma Respublikasında pul sikkə, islahatları
9. Bizans pul sikkə sistemi
10. Böyük Karlın pul sikkə sistemi
11. Kiyev knyazlığında sikkə zərbi (X-XI)

CamScanner ilə skan edilib

12. Novoqord kopeykası. 1534 -cu il pul islahatı və Mis üsyanı
13. Çin dövlətinin sikkə sistemi
14. Osmanlı dövlətinin sikkə sistemi
15. Azərbaycanda ilkin əmtəə pullar
16. Azərbaycan ellinist mədəniyyəti dairəsində
17. Azərbaycan monetar pul dövriyyəsi və sikkə zərbi
18. Azərbaycanda antik sikkə tapıntıları
19. Azərbaycanda sasani sikkə tapıntıları
20. Azərbaycanda tapılan sasani və Sasani-Bizans sikkə dəfinələrinin məhiyyəti
21. Ərəb Xilafətində monetar pul dövriyyəsinin özəllikləri
22. Əbdülməlikin pul-sikkə islahatı
23. Ərəb-Azərbaycan zərbxanaları
24. Azərbaycanın feodal dövlətlərinin sikkə zərbi pul dövriyyəsi (Şirvanşahlar, Salarilər, Şəddadilər, Sacilər, Rəvvadilər)
25. Atabəylər dövlətində sikkə zərbi
26. Müsəlman intibahı və gümüş böhranı
27. Monqol sikkə hüququnun həyata keçirilməsi
28. Elxanilər dövlətinin məskukat işi. Keyxatunun Çao kağız emissiyası
29. Qazan xan Mahmudun pul-sikkə islahatı
30. Azərbaycanda işğal zərbi və pul dövriyyəsi (XIII-XIV yüzilliklər)
31. Qaraqoyunlu və Ağqoyunlu dövlətlərində sikkə zərbi
32. Səfəvilər dövlətində məskukat işi
33. I Təhmasibin sikkə islahatları.
34. II İsmayılın pul-sikkə tipologiyası və Məhəmməd Xudabəndə
35. I Abbasın pul-sikkə islahatı. I Hüseynin pul-sikkə islahatı
36. Son Səfəvi şahları sikkə hüququnun bərpası (II Təhmasib, III Abbas)
37. Əfşarların pul-sikkə sistemi
38. Azərbaycan xanlıqlarının adsız gümüş sikkə (abbası şahı) və muxtar mis şəhər zərbi
39. Azərbaycan pul dövriyyəsində işlədilən xarici ölkə (İran, Rusiya Hindistan və s.) sikkələri
40. Azərbaycan Rusiya pul dövriyyəsi sferasında

S/f Numizmatika fənninin sillabusu 050116 Tarix müəllimliyi ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqrqmı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (12 sentyabr 2025-ci il, protokol № 1).

Kafedra müdiri : ____________ **dos. K.F.Mahmudov**

Fənn müəllimi : ____________ **dos.M.V.Cəfərov**

CamScanner ilə skan edilib